

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Årsberetning 2005

A decorative graphic element consisting of a thick, flowing, light-colored ribbon that curves upwards and then downwards, resembling a stylized 'S' or a ribbon design.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol

KOMMISSJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Årsberetning 2005

Gjenopptakelseskommissjonens virksomhet og sammensetning:

Gjenopptakelseskommissjonen er opprettet ved revisjon av straffeprosesslovens kap. 27. Lovendringen trådte i kraft fra 1. januar 2004.

Kommissjonens medlemmer er oppnevnt av Kongen i statsråd og har fem faste medlemmer og tre varamedlemmer. Lederen, nestlederen og ett av medlemmene skal ha juridisk embetseksamen. Lederen oppnevnes for en periode på fem år, medlemmene for en periode på tre år.

Kommissjonens sammensetning er slik:

Leder: Janne Kristiansen

Nestleder: Ann-Kristin Olsen, fylkesmann i Vest-Agder

Medlemmer: Vidar Stensland, lagdommer i Hålogaland lagmannsrett
Svein Magnussen, professor i psykologi ved Universitetet i Oslo
Anne Kathrine Slungård, markedsdirektør i Entra Eiendom

Varamedlemmer: Helen Sæter, tingrettsdommer i Fredrikstad tingrett
Øystein Mæland, divisjonsdirektør ved Ullevål universitetssykehus
Harald Stabell, advokat og forsvarer (frem til mars – 05)
Erling O. Lyngtveit, advokat og forsvarer (fra mars – 05)

Gjenopptakelseskommissjonens leder er også ansatt på heltid som leder for sekretariatet. Hun har tidligere arbeidet som advokat og forsvarer. For øvrig består sekretariatet av åtte ansatte hvorav seks er utredere. To av utrederne har politifaglig bakgrunn og fire er jurister. Utrederne har erfaring fra blant annet Kripas, Rettsmedisinsk institutt, Innsynsutvalget, Sivilombudsmannen, Justisdepartementet, advokatvirksomhet og domstolene. Sekretariatet har også to sekretærer, og det har sine kontorer i Teatergata 5 i Oslo.

Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen:

Kommisjonen er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt som begjærer gjenopptakelse av en rettskraftig dom, skal få ny behandling av sin sak i retten. Dersom kommisjonen beslutter en dom gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa dommen.

Gjenopptakelseskommisjonen bestemmer selv sin arbeidsmåte og kan ikke instrueres om utførelsen av den myndighet den er gitt. Medlemmene skal ikke delta i behandlingen av en sak dersom de er inhabile etter reglene i domstoloven. Når en dom i en straffesak er begjært gjenopptatt, skal kommisjonen foreta en objektiv vurdering av om vilkårene for gjenopptakelse er oppfylt.

Domfelte kan kreve gjenopptakelse av en rettskraftig dom i en straffesak hvis:

- Det er nye bevis eller nye omstendigheter som kan være egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere strafferegel eller vesentlig mildere straff.
- En internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har kommet til at avgjørelsen eller saksbehandlingen er i strid med folkeretten, slik at det er grunn til å regne med at en ny behandling av straffesaken vil føre til et annet resultat.
- Noen som har hatt sentral befatning med saken, har gjort seg skyldig i en straffbar handling som kan ha hatt innvirkning på dommen til skade for domfelte.
- Høyesterett har fraveket en lovtolkning som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.
- Det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny.

Begjæring om gjenopptakelse må leveres skriftlig. Det er ingen frist for å begjære gjenopptakelse. Kommisjonen har plikt til å veilede den som ber om å få sin sak behandlet på nytt. Kommisjonen har selv ansvaret for at alle relevante opplysninger i saken kommer frem. Det vil i de fleste sakene bli opprettet direkte kontakt og dialog med den enkelte. Når særlige grunner foreligger, kan den som begjærer gjenopptakelse få oppnevnt forsvarer på det offentliges bekostning.

Gjenopptakelseskommisjonen sørger for at det blir foretatt en grundig utredning av sakens faktiske og rettslige sider, og kan innhente opplysninger på den måten den anser hensiktsmessig.

Kommisjonen kan innkalle siktede og vitner til samtaler eller formelle avhør. Den kan avholde muntlige høringer eller begjære bevisopptak for retten. Videre kan det fremmes begjæring til retten om personundersøkelse, observasjon og bruk av tvangsmidler. Kommisjonen kan gi utleveringspålegg, oppnevne sakkyndige og foreta gransking. Sakene utredes av sekretariatets egne utredere, men i særlige tilfelle kan kommisjonen be påtalemyndigheten om å foreta nærmere angitte etterforskningskritt.

Begjæringene avgjøres av den samlede kommisjonen, men kommisjonens leder/nestleder kan forkaste begjæring som etter sin art ikke kan gjenopptas, som ikke inneholder noen gjenopptakelsesgrunn etter loven eller som åpenbart ikke kan føre frem.

Dersom kommisjonen beslutter en dom gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en domstol som er sideordnet den som avsa dommen. Dette betyr:

- Er dommen avsagt av tingretten (tidligere herreds – eller byretten), sender kommisjonen saken til lagmannsretten, som utpeker en tingrett for ny behandling.

- Er dommen avsagt av lagmannsretten sendes saken til Høyesteretts kjæremålsutvalg, som utpeker en lagmannsrett for ny behandling.
- Er dommen avsagt av Høyesterett behandles saken på nytt av Høyesterett.

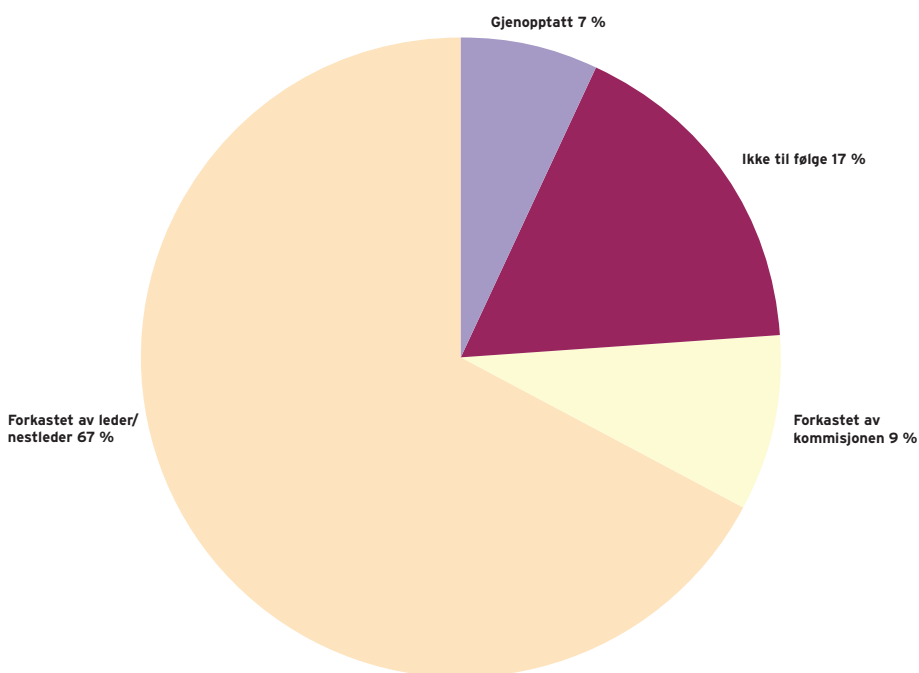
Sakene og saksbehandlingen:

Kommisjonen har i løpet av året avholdt 9 møter over 14 møtedager. Antall mottatte begjæringer har gått ned i forhold til oppstartsåret, men kommisjonen har likevel mottatt 140 begjæringer om gjenopptakelse i 2005, mot 232 i 2004. Det er i 2005 avsluttet til sammen 129 saker, hvorav 110 er realitetsbehandlet. Av de realitetsbehandlede sakene er 8 henvist til retten for ny behandling mens 19 ikke er tatt til følge. De resterende 83 sakene er forkastet fordi de åpenbart ikke kunne føre frem. De øvrige 19 sakene som er avsluttet, er avvist på formelt grunnlag fordi de ikke ligger innenfor kommisjonens mandat. Dette gjelder i hovedsak begjæringer om gjenopptakelse av sivile dommer og henlagt etterforskning. Enkelte av begjæringene er også trukket av forskjellige årsaker.

Fullstendig oversikt over antall innkomne begjæringer og avsluttede saker i 2005 fremkommer av tabellen nedenfor:

Totalt	Mottatt	Avsluttet	Gjenopptatt	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/møtedager	Avvist															
							Generelle henvendelser	Manglende skriftlig begjæring/trukket	Til orientering	Utenlandsk dom	Manglende rettslig interesse	Henlagte saker	Sivile saker	Forvaltningsvedtak	Begjæring om etterforskning	Forelegg	Anonym					
Generelt	2	1									1											
Generelt	0	1									1											
Sedelighet	31	27	5	8		13				1												
Vold, trusler	33	26	1	2	2	21				0												
Narkotika	12	14	1		1	11				1												
Vinning	27	17	1	5	1	8				2												
Diverse forbrytelser	12	7		1	2	4																
Diverse forseelser	11	25		3	4	16				1		1										
Henlagte saker	3	3											2									1
Inndragning eller mortifikasjon	1																					
Henvendelser	3	3						1	1	1												
Forelegg																						
Sivile saker	5	5													5							
Annet om fagsaker																						
Totalt	140	129	8	19	10	73	1	6	3	0	1	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2005:

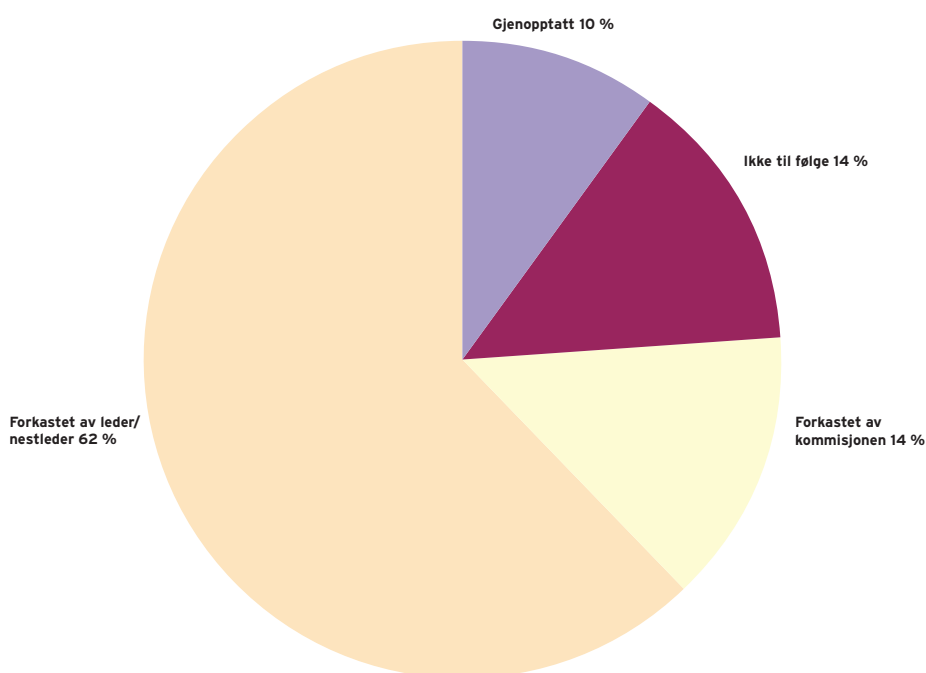

Siden oppstarten av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 372 begjæringer og 190 av sakene er avsluttet. Til sammen 13 er henvist til retten og 19 er ikke tatt til følge. 101 av sakene er forkastet fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens resten, 57 saker, er avvist på formelt grunnlag.

Tabell over de totale tall for kommisjonens to første virkeår fremgår da som følger:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenopptatt	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Avvist										
							Generelle henvendelser	Manglende skriftlig begjæring/trukket	Til orientering	Utenlandsk dom	Manglende rettslig interesse	Henlagte saker	Sivile saker	Forvaltningsvedtak	Begjæring om etterforskning	Forelegg	Anonym
Totalt	372	190	13	19	19	82	5	14	4	1	2	8	17	1	1	3	1
Generelt	3	2					1		1								
Generelt	2	2					1	1									
Sedelighet	77	36	7	8	2	16		2	1								
Vold, trusler	87	39	1	2	4	25	1	4	1						1		
Narkotika	37	18	1		2	12		2		1							
Vinning	55	18	1	5	2	8		2									
Diverse forbrytelser	25	10		1	3	5						1					
Diverse forseelser	49	31	3	3	6	16		2			1						
Henlagte saker	9	9										8					1
Inndragning eller mortifikasjon	1																
Henvendelser	6	4					2	1	1								
Forelegg	3	3														3	
Sivile saker	17	17											17				
Annet om fagsaker	1	1												1			

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2004 og 2005:

Kommisjonens leder eller nestleder har myndighet til å forkaste de begjæringene som åpenbart ikke kan føre frem, og et betydelig større antall begjæringer er dette året forkastet av leder/nestleder enn i 2004. Dette har sammenheng med at et stort antall av denne type saker ble behandlet i full kommisjon i kommisjonens første virkeår, selv om leder/nestleder formelt hadde myndighet til å forkaste dem. Dette ble gjort for å legge listen for hvilke saker som kunne behandles av leder/nestleder. Uavhengig av dette er også andelen begjæringer som forkastes økt siden 2004, noe som først og fremst henger sammen med at sekretariatet mottar relativt mange gjenopptakelsesbegjæringer som i realiteten er rene anker, og sekretariatet har satt mye inn på å forsøke å «sile ut» disse så raskt som mulig. Dette er helt nødvendig for å bruke kommisjonens samlede ressurser på en best mulig måte på saker som krever en nærmere utredning.

Sakstilfanget var i 2004 betydelig større enn forventet ved opprettelsen av kommisjonen, og antallet innkomne begjæringer om gjenopptakelse ligger fremdeles over det lovgiver la til grunn. Det er et viktig mål å komme à jour med restansene fra oppstartsåret. Kommisjonen har en selvstendig utredningsplikt, noe som kan kreve et betydelig arbeid i saker av noe større omfang. Dette arbeidet er ressurskrevende, samtidig som det er en helt sentral del av sekretariatets oppgaver og kanskje den vesentligste begrunnelsen for opprettelsen av kommisjonen. Flere av de sakene som nå utgjør kommisjonens restanse må forventes å kreve en del utredning etter at det en tid har vært lagt vekt på å sile ut begjæringer som åpenbart ikke kan føre frem.

For å nedarbeide restanser og søke å medvirke til en effektiv saksavvikling, har kommisjonen fastsatt tentative tidsfrister for saksbehandlingens enkelte ledd. Større saker vil likevel kreve mer tid enn disse fristene legger opp til, og tidsfristene skal under enhver omstendighet ikke gå ut over kvaliteten av kommisjonens arbeid. Allerede i første virkeår ble staben i sekretariatet styrket med tre årsverk, men for å komme à jour med restansene som har oppstått, vil det være nødvendig med tildeling av ressurser slik at det kan engasjeres ytterligere saksutredere for et begrenset tidsrom.

Oppnevning av forsvarer for domfelte kan også i noen utstrekning spare sekretariatet for en del arbeid knyttet til veiledning og utredning. Loven gir kommisjonen adgang til å oppnevne forsvarer for domfelte når særlige grunner foreligger. Følgelig må det foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak om forsvarer skal oppnevnes. I praksis har kommisjonen oppnevnt forsvarer når det er grunn til å anta at domfelte kan være strafferettslig utilregnelig, idet han da vil ha krav på forsvarer på ethvert trinn av saken. For øvrig har forsvarer vært oppnevnt i særlig omfattende eller kompliserte saker, eller hvis domfelte bor avsides, slik at det vil være særlig ressurskrevende for sekretariatet å gi en forsvarlig veiledning av domfelte. En forsvareroppnevning vil i slike tilfeller også kunne bidra til at saken lettere blir forsvarlig utredet. Oppnevningen blir i de fleste tilfeller begrenset til et bestemt antall timer, for eksempel for å gi en nærmere begrunnelse for begjæringens rettslige og faktiske grunnlag. Også i de større eller kompliserte sakene er det blitt satt et slikt tak, som kan revurderes ved behov.

Kommisjonens virksomhet for øvrig:

Kommisjonen og sekretariatet har i april 2005 hatt et to dagers seminar for ytterligere å bedre rutinene internt i sekretariatet og mellom sekretariatet og kommisjonen. Det ble i den forbindelse drøftet nærmere enkelte lovendringer/justeringer som synes nødvendig etter første virkeår.

Samarbeidet med kommisjonene i England og Skottland har fortsatt, og kommisjonens leder har deltatt sammen med lederne for disse kommisjonene på en større internasjonal konferanse i Winnipeg i Canada. Konferansen ble kalt «Unlocking Innocence – An International Conference on Avoiding Wrongful Conviction». Under konferansen, som ble holdt i oktober 2005, ble det fra kommisjonsledernes side særlig lagt vekt på å redegjøre nærmere for kommisjonenes grunnprinsipper og virkemåte.

Kommisjonens leder har orientert Justisministeren hvert halvår om virksomheten i kommisjonen og hatt ytterligere kontakt med Justisdepartementets politiske ledelse.

Det er avholdt møte med Justisdepartementets lovavdeling i forhold til spørsmål om justeringer av straffeprosessloven samt andre lover og forskrifter. Forslag til endringer og justeringer er oversendt departementet og er sendt på høring i 2005 med høringsfrist 1. februar 2006.

Av andre gjøremål nevnes leders deltakelse på justisministerens etatslederkonferanse og Det nordiske juristmøte i Reykjavik.

Kommisjonens leder har ellers drevet utadrettet virksomhet i form av foredrag om kommisjonens virksomhet på Riksadvokatens møte for statsadvokatene samt foredrag for Justisdepartementets lovavdeling og Kriminalomsorgen region sør og region vest. Leder holdt også foredrag på kriminalpolitisk seminar ved Universitetet i Oslo, og nestleder i sekretariatet holdt innlegg på et seminar i strafferett og straffeprosess i regi av Kompetanseutvalget for dommere.

Kommisjonens hjemmeside er oppdatert med informasjon om kommisjonen og dens arbeid på www.gjenopptakelse.no. Der legges det fortløpende ut et resymé av de saker som henvises til ny behandling i retten.

Aktuelle avgjørelser:

De saker som kommisjonen har henvist til retten for ny behandling i 2005 er følgende:

1. (2004-00018)

En mann ble i 1988 dømt til fengsel i ett år for overtredelse av straffeloven § 195, 1. ledd, 1. straffalternativ og § 207, 1. ledd, 1. straffalternativ, ved å ha hatt utuktig omgang med sin datter under 14 år. Etter å ha sonet dommen avgikk domfelte ved døden.

På vegne av domfelte begjærte hans andre barn gjenopptakelse av dommen. Begjæringen ble særlig begrunnet med at man i dag har ny medisinsk kunnskap når det gjelder vurderingen av anogenitale (anale og genitale) funn hos små barn. Det var også vist til at dommeravhøret slik det var utført i saken, måtte anses å være uten nevneverdig bevisverdi. Etter å ha utredet saken nærmere blant annet ved å innhente en ny sakkyndig vurdering av de anogenitale funn som den undersøkende legen hadde beskrevet, fant kommisjonen at det forelå en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet dersom den nye sakkyndigvurderingen hadde foreligget for den dømmende rett.

Kommisjonen la vekt på at den undersøkende legen syntes å ha uttalt seg med en svært høy grad av sikkerhet, noe som var lite heldig i denne saken. Den nye sakkyndigvurderingen svekket betydningen av de funnene som den undersøkende legen hadde beskrevet. Videre fant kommisjonen det uheldig at legens undersøkelse fant sted før dommeravhøret av den fornærmede med de muligheter dette ga for å påvirke dette. Dommeravhøret var også preget av ledende spørsmål og ingen fri forklaring fra fornærmede. Også det fornærmede skal ha fortalt til den undersøkende legen synes å ha kommet fram etter ledende spørsmål.

Kommisjonen besluttet etter en helhetsvurdering at det var grunnlag for å gjenoppta dommen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 og henvise saken til retten. Da domfelte var død, ville retten måtte avsi frifinnende dom i saken uten ny hovedforhandling, jf. straffeprosessloven § 400, siste ledd.

Lagmannsretten avsa deretter frifinnende dom uten hovedforhandling.

2. (2004-00050)

En mann ble i 1991 dømt til fengsel i 1 år og 9 måneder for overtredelse av straffeloven §§ 195, 1. ledd, 1. straffalternativ og 207, 1. ledd, ved å ha hatt utuktig omgang med sin da 5 år gamle datter. Han ble også dømt for overtredelse av straffeloven § 212, 2. ledd, 1. straffalternativ for utuktig handling overfor datteren. Han begjærte gjenopptakelse for kommisjonen, blant annet under henvisning til at ny medisinsk kunnskap ville kunne vise at datteren ikke hadde vært utsatt for overgrep.

Etter å ha utredet saken nærmere, blant annet ved oppnevning av nye medisinske sakkyndige og avhør av domfelte og hans nå 20 år gamle datter, besluttet kommisjonen at det var grunnlag for å gjenoppta saken og henvise den til retten for ny behandling. Kommisjonen delte seg ved avgjørelsen i et flertall og et mindretall.

Flertallet fant etter en helhetsvurdering av den nye sakkyndigrapporten, sammenholdt med de øvrige beviser som forelå for den dømmende rett, at bevissituasjonen i saken – på bakgrunn av den medisinske kunnskap man i dag besitter – er vesentlig annerledes enn den var da saken var oppe for retten i 1991. Det måtte legges til grunn at de medi-

sinske bevisene den gang fremsto som helt entydige med hensyn til at domfeltes datter måtte ha vært utsatt for seksuelle overgrep, og at det ikke kunne tenkes andre forklaringer på de funn som var gjort. Om hun faktisk hadde vært utsatt for overgrep er imidlertid i dag et åpent spørsmål dersom de medisinske funn vurderes isolert. Sett i sammenheng med den måten fornærmedes forklaring fremkom på, og slik den utviklet seg over tid, kunne det ikke sees bort fra at det hun blant annet forklarte i dommeravhøret i 1990 ikke var selvopplevd, men baserte seg på for eksempel scener fra en sex-film. Domfeltes datter har i avhør i forbindelse med kommisjonens behandling av saken, ikke kunnet bidra til å opplyse saken ytterligere, idet hun i dag ikke husker noe fra den tiden eventuelle overgrep skal ha skjedd. Kommisjonens flertall kom til at rapporten fra de nye medisinske sakkyndige var egnet til å føre til frifinnelse eller til anvendelse av en vesentlig mildere strafferegel, eller en vesentlig mildere rettsfølge etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonens mindretall fant etter en helhetsvurdering av den nye sakkyndigrapporten, sammenholdt med de øvrige beviser som forelå for den dømmende rett, at det ikke var grunnlag for å trekke den slutning at den nye sakkyndigrapporten synes egnet til frifinnelse. Saken ble etter dette henvist til retten for ny behandling.

3. (2004-00089)

En 24 år gammel mann ble i 2001 dømt i lagmannsretten til fengsel i 13 år for innførsel av nesten 10 kilo heroin. Etter anke til Høyesterett ble straffen satt til fengsel i 12 år. Domfeltes begrunnelse for å begjære gjenopptakelse var at det forelå nye bevis, idet hans eldre bror erkjente at det var han som hadde begått den straffbare handlingen broren var dømt for.

Etter å ha utredet saken nærmere, blant annet ved avhør av domfelte, hans bror og andre vitner, fant kommisjonen at det var grunnlag for å gjenoppta saken, og besluttet å henvise den til retten for ny behandling.

Lagmannsretten la betydelig vekt på politiets telefonanalyser som knyttet domfelte til innførselen av narkotika. Analysene viste at det var trafikk mellom de to mobiltelefonene domfelte disponerte og andre involverte personers telefoner både forut for, under og etter innførselen av narkotikaen.

Telefonutskriftene viste blant annet at det var en klar forbindelse mellom domfelte, bakmenn i utlandet og kureren som brakte stoffet til Norge. En av telefonene ble beslaglagt av politiet i en bil som domfelte disponerte på det tidspunktet.

Domfeltes bror ble også nevnt i forbindelse med saken. Under politiets etterforskning kom det imidlertid frem at broren var på et lengre utenlandsopphold, og at han hadde forlatt landet ca. en måned før det straffbare forholdet fant sted. Dette ble opplyst både av domfelte og andre familiemedlemmer. Lagmannsretten uttaler i dommen at det overhodet ikke er sannsynlig at broren befant seg i Norge på det aktuelle tidspunktet.

Domfeltes bror ble senere idømt en lengre fengselsstraff for et annet tilfelle av overtredelse av narkotikalovgivningen. Han ønsket da å erkjenne at det var han som hadde deltatt i den innførselen av heroin som broren ble dømt for. Da det ble klart at kureren var blitt stanset og heroinen oppdaget, presset han familiens medlemmer til å beskytte seg ved å si at han hadde forlatt landet en tid i forveien. Grunnen til at han ikke hadde fortalt om sin befattning med saken tidligere, var at han ikke trodde at det var tilstrekkelige beviser til å dømme broren.

Domfeltes bror har i avhør med kommisjonens utreder forklart seg til dels svært detaljert om sin befattning med saken. Hans forklaring stemmer på flere og vesentlige punkter med de opplysningene som ble fremskaffet gjennom politiets etterforskning, og også med opplysninger som fremkom gjennom avhør av andre vitner. Broren ga blant annet opplysninger om politiets spaning, som var så detaljerte at det talte for at han hadde gjort observasjonene selv. Dette var opplysninger som ikke var kjent fra saksdokumentene og som heller ikke hadde vært fremme under rettsforhandlingene. Kommisjonen fant at de nye bevisene syntes å være egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere strafferegel eller en vesentlig mildere rettsfølge etter straffeprosessloven § 391 nr. 3, og at det var en rimelig mulighet for at de ville ha ført til et annet resultat, dersom de hadde foreligget for den dømmende rett.

4. (2004-00180)

En mann ble i 1970 dømt til betinget fengsel i 90 dager for overtredelse av straffeloven § 196, 1. ledd, ved å ha hatt utuktig omgang med en pike under 16 år. Domfelte var på tidspunktet for handlingen 18 år og 1 måned, mens piken var 14 år og 5 måneder. Han begjærte gjenoptakelse for kommisjonen idet både fornærmede og domfelte sa at de ikke hadde hatt utuktig omgang. Begge ga en begrunnelse for hvorfor forklaringene var blitt slik de ble i 1970.

Etter å ha utredet saken nærmere, blant annet ved avhør av domfelte, fornærmede, samt to vitner, besluttet kommisjonen at det var grunnlag for å gjenoppta dommen og henvisse saken til retten for ny behandling.

Dommen fra 1970 bygget på domfeltes forklaring under hovedforhandlingen og fornærmedes forklaring i rettslig avhør opplest under hovedforhandlingen. Det fremgikk ikke om forsvareren – da fornærmedes forklaring ble avgitt eller på et senere stadium av forfølgningen – fikk tilstrekkelig anledning til å imøtegå hennes forklaring og stille spørsmål til henne. Det fremgikk heller ikke av sakens dokumenter hva som var grunnlaget for etterforskningen og mistanken mot domfelte for seksuelle overgrep mot fornærmede. Kommisjonen begrunnet sin avgjørelse svært konkret og godtok i dette tilfellet å gjenoppta en sak på bakgrunn av fornærmede sin endrede forklaring. Kommisjonen la også vekt på vitneprovet fra eieren av hybelen hvor forholdet skulle ha funnet sted. Etter en konkret helhetsvurdering av den nye forklaringen sammenholdt med de øvrige bevis, og omstendighetene som forelå for den dømmende rett, kom kommisjonen til at forklaringen synes egnet til å føre til frifinnelse eller til anvendelse av en vesentlig mildere strafferegel, eller en vesentlig mildere rettsfølge etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Saken ble henvist til retten for ny behandling.

Tingretten avsa deretter frifinnende dom uten hovedforhandling.

5. (2005-00004)

En mann ble i 1992 dømt til 300 timers samfunnstjeneste for ulike overtredelser av straffeloven. Dommen ble ikke anket. Under etterforskningen av en ny sak mot mannen, ble det besluttet å foreta en judisiell observasjon av ham. De sakkyndige konkluderte med at siktede var psykisk utviklingshemmet i høy grad. Etterforskningen ble deretter henlagt på grunn av tvil om siktedes strafferettslige tilregnelighet på gjerningstiden.

Det ble deretter begjært gjenoptakelse av den tidligere dommen. Det ble vist til at det måtte legges til grunn at domfelte ikke var strafferettslig tilregnelig på gjerningstiden for de forhold som ble pådømt i 1992. Påtalemyndigheten sluttet seg til begjæringen.

Kommisjonen fant at det var grunnlag for å gjenoppta dommen fra 1992, idet de rettsoppnevnte sakkyndige hadde konkludert med at siktede var psykisk utviklingshemmet i høy grad, en tilstand som hadde vart hele livet. Den rettspsykiatriske erklæringen måtte anses som en ny omstendighet eller nytt bevis som syntes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Saken ble derfor henvist til retten for ny behandling.

6. (2005-00020)

En 21 år gammel mann ble i Nedre Romerike tingrett våren 2003 dømt til fengsel i 2 år og 1 måned, hvorav 1 år og 3 måneder ble gjort betinget, for voldtekt av og seksuell omgang med en jente under 14 år. Han ble også dømt for seksuell omgang og handling med barn under 16 år. I tillegg til fengselsstraffen ble han dømt til å betale oppreisning til de fornærmede.

I 2004 ble det tatt ut tiltale mot domfelte for seksuell omgang med barn under 14 og 16 år, og for grovt tyveri. Det ble i denne forbindelse oppnevnt to sakkyndige, som konkluderte med at tiltalte var psykisk utviklingshemmet i høy grad på tiden for de straffbare handlingene. Tiltalen ble etter dette trukket og saken henlagt på grunn av tvil om tiltaltes tilregnelighet.

I februar 2005 begjærte domfelte gjenopptakelse av dommen fra 2003. De to sakkyndige ble i september 2005 oppnevnt av retten, og fikk til mandat å gi en uttalelse om tilregnelighetsspørsmålet på tiden for de forhold som ble pådømt i tingretten våren 2003. I tilleggserklæringen uttalte de sakkyndige at domfelte også på den tiden var psykisk utviklingshemmet i høy grad.

Domfelles begjæring og den rettspsykiatriske tilleggserklæringen ble oversendt riksadvokaten med forespørsel om gjenopptakelsesbegjæringen tiltres. I svar fra riksadvokaten i oktober 2005 uttaler han avslutningsvis at han anser at vilkårene for gjenopptakelse foreligger og begjæringen om gjenopptakelse tiltres.

Kommisjonen fant at den rettspsykiatriske erklæringen fra 2004 og tilleggserklæringen fra 2005 var nye omstendigheter som var egnet til å føre til frifinnelse, idet domfelte ble ansett for å ha vært psykisk utviklingshemmet i høy grad på handlingstiden for de forhold han ble dømt for i tingretten våren 2003. Vilårene for gjenopptakelse etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var til stede, og saken ble henvist til retten for ny behandling etter straffeprosessloven § 400.

7. (2005-00030)

Fire menn ble i 2004 i tingretten dømt for legemsbeskadigelse og trusler under særdeles skjerpene omstendigheter, samt skadeverk. Tre anket dommen, og lagmannsretten så annerledes på bevisene. Voldsutøvelsen ble vurdert som en legemsfornærmelse, og særdeles skjerpene omstendigheter ble ikke ansett å foreligge. En av de ankende parter ble også frifunnet for skadeverket idet lagmannsretten la til grunn at to av de domfelte hadde forlatt stedet før skadeverket fant sted.

Vedkommende som ikke hadde anket, begjærte gjenopptakelse av tingrettens dom. Det ble anført at hans forhold skulle vurderes på samme måte som de som hadde anket.

Kommisjonen kom til at vilårene for gjenopptakelse i straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt. Slik kommisjonen så på saken, utgjorde lagmannsrettens dom en ny omstendighet. Ved vurderingen av om lagmannsrettens dom var egnet til å føre til fri-

finnelse, anvendelse av en mildere strafferegel eller en vesentlig mildere rettsfølge, la kommisjonen avgjørende vekt på at rollen til vedkommende som begjærte gjenopptakelse i stor utstrekning var både beskrevet og vurdert i lagmannsrettens dom. Saken ble dermed henvist til retten for ny behandling.

8. (2005-00187)

En kvinne ble i 1990 dømt til betinget fengsel i 15 dager samt en bot for overtredelse av straffeloven § 317, jf. § 318 – heleri. I anledning etterforskning i annen straffesak i 2002/2003, ble det foretatt en rettspsykiatrisk undersøkelse av domfelte. De sakkyndige konkluderte med at hun antas å ha vært psykotisk på tiden for de påklagde handlinger. Ny rettspsykiatrisk undersøkelse av henne viste at hun antakelig også var psykotisk i rettspsykiatrisk forstand for tidspunktet da heleriet fant sted. Påtalemyndigheten begjærte på denne bakgrunn gjenopptakelse av dommen fra 1990. Domfelte tiltrådte begjæringen om gjenopptakelse.

Kommisjonen fant at det forhold at hun ifølge den rettspsykiatriske erklæringen var psykotisk på gjerningstiden, utgjorde en ny omstendighet i saken. Denne nye omstendighet er egnet til frifinnelse, idet den som er psykotisk på handlingstiden ikke skal straffes, jf. straffeloven § 44, 1. ledd. Saken ble besluttet gjenopptatt i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Tingretten avsa deretter frifinnende dom uten hovedforhandling.

* * * * *

Postadresse: Postboks 8026 Dep, 0030 Oslo
Besøksadresse: Teatergt. 5
Telefon: 22 99 13 70
Telefaks: 22 99 13 71
E-post: post@gjenopptakelse.no
Internett: www.gjenopptakelse.no